

***ПРОБЛЕМА ВИНИ ЯК УМОВИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ***

Вивчення вини як однієї з підстав цивільно-правової відповідальності в цивільному праві пов'язане з рядом труднощів: цивільне законодавство не з достатньою впевненістю вирішує питання визначення вини та її форм, також існують суперечливі висвітлення в правовій літературі підходів до вини, співвідношення вини і відповідальності.

Проблема вини як умови цивільно-правової відповідальності досліджується у науці з двох позицій: теорії спричинення (відповідальність виникає за сам факт заподіяння шкоди протиправною поведінкою особи) і теорії відповідальності за вину.

Згідно зі ст. 614 ЦК України особа, яка порушила зобов'язання, несе відповідальність за наявності її вини (умислу або необережності), якщо інше не встановлено договором або законом. Ця норма регулює відповідальність за порушення суб'єктивних прав, які складають зміст зобов'язальних правовідносин, але вина є необхідною умовою будь - якого виду цивільно-правової відповідальності.

Традиційно ЦК закріплює презумпцію вини особи, яка вчинила правопорушення. Це означає, що вона вважається винною у завданні шкоди, невиконанні зобов'язання або іншому правопорушенні, оскільки не буде доведено іншого (ст. 614 та ч. 2 ст. 1166 ЦК).

Цивільний Кодекс України не дає визначення вини, лише зазначає її форми та встановлює, що особа є невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання. Значимість встановлення вини при виборі заходів правової відповідальності дозволяє розглядати поняття вини як самостійну теоретико-правову категорію.

Отже, вина у цивільному праві — це невжиття особою всіх залежних від неї заходів для належного виконання зобов'язання або для запобігання заподіяння шкоди. Дане визначення вини позбавлене суб'єктивної характеристики, воно ґрунтується на зовнішніх, об'єктивних критеріях визначення. Вживання всіх залежних від особи заходів є формою поведінки особи, а не її психічного ставлення.

Проблема вини полягає не тільки в її законодавчому визначенні, а більшою мірою в її встановленні, у відшуканні межі між винністю і відсутністю вини, а також в тому, якими критеріями користуватися при встановленні вини.

Поділ вини на форми і види продиктований необхідністю диференціації різноманітних інтелектуально-вольових моделей поведінки суб'єктів цивільного права, яким за різних обставин законодавець або сторони договору можуть надавати відмінне правове значення — визнаючи їх достатніми

(необхідними) для констатації наявності суб'єктивної умови відповідальності або ні.

У ст. 614 Цивільного Кодексу названо дві форми вини – умисел та необережність, хоча критерії їх розмежування не наведені. Теоретичні та практичні питання щодо поняття та видів необережності та умислу у дослідженнях цивілістів також неоднорідні та мають спірні питання.

Спірним є питання особливості вини юридичних осіб. Серед вчених-цивілістів існує дві основні точки зору на визначення вини юридичних осіб. Перша — полягає у фактичному ототожненні вини юридичної особи з виною її працівників або її органів.

Особливістю цивільно-правової відповідальності є те, що вона може настати і без вини (або незалежно від вини), якщо це передбачено договором або законом. Так, якщо за втрату (нестачу) або пошкодження речі, прийнятої на зберігання, зберігач відповідає на загальних підставах, тобто за наявності вини, то професійний зберігач відповідає за ці порушення, якщо не доведе, що це сталося внаслідок непереборної сили або через такі властивості речі, про які зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати, або внаслідок умислу чи грубої необережності поклажодавця. (ч.1 та 2 ст. 950 ЦК).

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст. 356
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144
4. Антимонов Б.С. Значение вины в гражданском правонарушении. [Текст] – М. : Юридическая литература, – 1952. – 436 с.
5. Єрмоєнко Г.В. Загальні положення про відшкодування шкоди // Цивільний кодекс України : Науково-практичний коментар : у 2 ч. / За заг. ред. Я.М. Шевченко. – К. : видавничий дім «Ін Юре», 2004, – ч. 2 – С. 749.
6. Примак В.Д. Вина і добросовісність у цивільному праві. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 432 с.